

О. А. БУРАВСЬКИЙ

НОВІ ДОКУМЕНТИ ДО БІОГРАФІЇ ТОМАША ОСКАРА СОСНОВСЬКОГО: МАЙНОВІ СПРАВИ РОДИНИ

З точки зору новітніх методологічних підходів до постатей непересічних особистостей великого значення набуває мікроісторичний підхід, який враховує різні елементи повсякденного життя родини, включно з маєтковими справами, дріб'язковими суперечками, у тому числі за межі володінь, про фінансовий стан родини, зокрема позики, стягнення боргів тощо. Використання архівних документів з цих питань разом із матеріалами творчого характеру дає можливість створити портрет тієї чи іншої визначної особи на тлі її повсякденного життя.

У держархівах Рівненської і Житомирської областей зберігається ряд невідомих до останнього часу документів про визначного польського скульптора Томаша Оскара Сосновського, які викликають інтерес саме з цієї точки зору.

Талановитий митець, автор білйп як п'ятдесяти скульптур із мармуру, що й сьогодні прикрашають храми й музеї Риму, Варшави, Кракова, Острога, Рівного, Житомира, академік 24 художніх академій у різних країнах світу, професор скульптури римської Академії св. Луки Т. О. Сосновський був тісно пов'язаний з Україною. Він народився в с. Новомалині Острозького повіту Волинської губернії, де був розташований маєток його батька, острозького маршалка, дворянина Станіслава Сосновського. Вчився спочатку в м. Теофіполі, потім - у Кременецькому ліцеї. Художню освіту здобував у Варшаві, Берліні та Римі. Від 1846 року мешкаючи в Римі, тим часом досить часто відвідував Волинь, свій маєток. У Новомалині зберігалася частина його творів. Саме цим пояснюється наявність у названих вище архівах документів, пов'язаних із життям і досі маловідомого в Україні талановитого митця.

Сім'ї Сосновських, зокрема Томаша Оскара, стосуються, наприклад, документи Острозького повітового суду, що відклалися у справах ф. 22 Держархіву Рівненської області. Так, з документів за 1854-1856 рр. (оп. 4, спр. 169) про визнання єдиними спадкоємцями померлого землевласника Станіслава Сосновського його дітей (сина - відставного поручика Фоми Сосновського і дочки Євгенії, за чоловіком Фальковської) та про поділ між ними рухомого і нерухомого майна й капіталів, дізнаємося, що суд поділив маєтки С. Сосновського таким чином: Оскару відходили 3/4 маєтків - с. Новомалин, с. Ляхів, присілки Степанівка, Болотківці, частина с. Бугрина, Євгенії - 1/4 частина - с. Боложовка (спр. 169, арк. 1-8). У цій же справі є інформація про самочинне захоплення частини маєтку Томаша Оскара чоловіком Євгенії - Октавіаном Фальковським. З цієї причини скульптор прибув у с. Новомалин і оскаржив незаконні дії О. Фальковського в Острозькому повітовому суді (там само, арк. 65-68).

У документах справи 157 Острозького повітового суду за 1851-1853 рр. ідеться про поділ земельної власності покійного Антона Малинського між його племінниками - Євгенією Фальковською і Оскаром Сосновським (арк. 1-36). У справах опису 4 цього ж фонду зберігаються й інші документи, які розкривають майнові стосунки сім'ї Сосновських з різними суб'єктами: справа 103, за 1850 р. - про майновий позов поміщика Сосновського до своїх дітей; справа 507, за 1861 р. - про позов поміщика Сосновського до поміщика Потоцького про повернення йому боргів; справа 469, за 1819-1862 р. - про грошовий позов

поміщика Сосновського до Городищенського монастиря; справа 490, за 1860-1863 рр. - про надання Сосновським грошей, які надійшли за заповітом спадкоємиці Пекарській тощо.

У Державному архіві Житомирської області зберігаються справи, які відображають стосунки між Т. О. Сосновським та селянами його маєтку. Так, із документів ф. 115 Волинського губернського у селянських справах присутствія (спр. 1947), де йдеться про викуп селянами с. Ляхова 7рунтів землевласника Сосновського (1866 р.), дізнаємося про цю викупну операцію, що визначалася урядом за реформою 1861 р., згідно з якою державний банк з 1 вересня 1863 р. надав 115 селянам с. Ляхівка позику на суму 5 055 крб. для викупу 328 десятин 422 сажнів землі у Фоми Оскара Сосновського. На погашення цієї суми держава стягувала із селян протягом 49 років 303 крб. щорічно (арк. 103-106). Крім с. Ляхова, селяни придбавали с. Новомалин з присілками Кам'янкою і Болотківцем (там само, спр. 1943, арк. 4-22) та частину с. Бугрина (там само, спр. 2018, арк. 1-52).

У справі 1943, поряд із документами про викуп селянами с. Новомалина, зберігається доручення, складене Т. О. Сосновським 14 січня 1881 р. на ім'я колезького асесора Генріха Станіславовича Рожицького, в якому зазначалося, що у зв'язку з перебуванням скульптора в Римі та неможливістю у цьому зв'язку управляти своїми маєтками, він доручає управління Новомалинською й Симоновською вотчинами Генріху Рожицькому (там само, арк. 158).

Не виключено, що в українських архівах зберігаються й інші, не менш цікаві документи про талановитого митця.